

WOJEWÓDZKA-WIEWIÓRSKA AGNIESZKA

egyetemi adjunktus, Közgazdasági és Pénzügyi Intézet, Varsói Élettudományi Egyetem

DEÁK ZSUZSANNA

egyetemi docens, Keleti Károly Gazdasági Kar, Óbudai Egyetem

Háztartási túlzsúfoltság a Kelet-Közép-Európai országokban – város-vidék megközelítés

A lakhatás különösen fontos tényező az emberek számára. A megfelelő színvonalú lakáshasználat meghatározza az életminőséget, és az emberi jólét minden aspektusát befolyásolja. Ezért fontos a lakhatási szegénység nyomon követése, amely alatt a lakhatási szükségletek bizonyos szintű kielégítésének képtelenségét értjük. A tanulmány a háztartások túlzsúfoltságának problémájára összpontosít, amely a lakhatási körülményekkel kapcsolatos problémákhoz hasonlóan a lakhatási depriváció egyik összetevője. A tanulmány célja, hogy bemutassa a háztartások túlzsúfoltságának problémáját a Közép- és Kelet-Európai országokban, különös tekintettel a vidéki és városi területeken előforduló különbségekre. A tanulmány az Európai Unió jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó statisztikáinak (EU-SILC) 2007-2022 közötti időszakára vonatkozó adatait használja fel. A háztartások túlzsúfoltsága még mindig komoly problémát jelent a vizsgált uniós országokban, ami kihívást jelent a lakáspolitikai számára.

Kulcsszavak: lakáshiány, túlzsúfoltság, háztartás, lakáspolitikai, vidéki területek, KKE országok

Household Overcrowding in Central and Eastern Europe Countries – Urban-rural Approach

Housing is a particularly important asset for humans. The use of dwelling of an appropriate standard determines the quality of life and affects all aspects of human well-being. Hence, it is important to monitor housing poverty, understood as the inability to meet housing needs at a specific level. The study focused on the problem of household overcrowding, which, like housing conditions problems, is one of the components of housing deprivation. The aim of the study is to present the problem of household overcrowding in the countries of Central and Eastern Europe (CEEs). Differences occurring in rural and urban areas were indicated. European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) data for 2007-2022 were used. Household overcrowding is still a serious problem experienced in the EU countries surveyed, which poses a challenge to housing policy.

Keywords:

Keywords: housing deprivation, overcrowding, household, housing policy, rural areas, CEEs

Bevezetés

A lakhatási körülmények kulcsszerepet játszanak minden egyén életében, és a háztartás létezésének és működésének fontos szempontját jelentik. A lakhatás az egyik alapvető emberi szükséglet, nemcsak menedéket és biztonságérzetet nyújt, hanem meghatározza a lakosság életminőségét is (Rasnaca, 2017; Ibrahim, 2020; Zumaya & Motlak, 2021) és hatással van az emberi egészségre (Carmona-Derqui et al., 2023). Ezen túlmenően a megfelelő körülményekkel rendelkező lakáshasználat lehetővé teszi a magasabb szintű szükségletek kielégítését, azaz a munkavégzést (Wong & Chan, 2019), a tanulást vagy a kikapcsolódást (Kozera, Stanisławska & Głowicka-Woloszyn, 2017; Dudek & Wojewódzka-Wiewiórska, 2024), és meghatározza a fenntartható társadalmi fejlődést (Winston & Kennedy, 2019). A lakhatási igények kielégítése a lakosság jólétét leíró egyik dimenzió. Mindez azt jelenti, hogy a szociálpolitika és a lakosság életkörülményeinek alakítása szempontjából fontos a megfelelő lakhatási feltételek biztosításának különböző hiányosságainak feltárása, amit lakhatási szegénységnek nevezünk.

A kutatások azt mutatják, hogy a lakhatási igények kielégítésének szintje eltérő az egyes országokban (Norris & Domański, 2009); (Norris & Winston, 2012). Borg & Guio, 2021), amelyek különböző jellegű lakhatási problémákkal küzdenek. A tanulmány a lakhatási szegénység egyik dimenzióját elemzi, amely a túlszűfolttság, azaz a háztartás szükségleteihez képest elégtelen lakótér problémája. A túlszűfolttsági index a túlszűfolt lakásban élők százalékos arányát jelenti, amelyet a háztartásban rendelkezésre álló szobák száma, a háztartás mérete, a háztartás tagjainak életkora és családi helyzete alapján határoznak meg (Eurostat, 2018). A túlnépesedés problémája a város-vidék keresztmetszetben mutatkozik meg, amely a korábbi tanulmányokban alulreprezentált, különösen a Közép- és Kelet-Európai (KKE) országok vonatkozásában. Ezeket az országokat a rossz lakáskörülményekkel rendelkező országok közé sorolják (Borg & Guio, 2021). A tanulmány célja az volt, hogy meghatározza a háztartások túlszűfolttságának szintjét a Közép- és Kelet-Európai országokban, és jelezze a vidéki és városi területek közötti különbségeket. A következő feladatokat tűztük ki:

- (1) az időbeli változások jelzése;
- (2) az Európai Unió (EU) más országaihoz viszonyított különbségek megragadása.

A túlszűfolttság mint a lakhatási depriváció egyik dimenziója

A lakhatási deprivációt úgy határozzák meg, mint egy egyén vagy háztartás képtelenségét arra, hogy lakhatási igényeit egy bizonyos szinten kielégítse (Ulman & Ćwiek, 2020). A lakhatási depriváció különböző formákat ölthet, attól függően, hogy a lakáshiány milyen aspektusát érinti. A lakhatási szegénység szélsőséges formája az, amikor egy egyén vagy háztartás egyáltalán nem jut lakáshoz (Hick, Pomati & Stephens, 2022), amelyet a hajléktalanságra vonatkozó statisztikai adatok elérhetetlensége miatt ritkán elemeznek (Matel & Marcinkiewicz, 2021). A lakhatási szegénység dimenziói közé tartozhat még az épület/lakás nem megfelelő szerkezete, a nem megfelelő műszaki infrastruktúra és a lakás jellemzői (beleértve a beázó tetőt, a nedves falakat/padlókat/alapokat, a korhadó ablakkereteket vagy padlókat, a megfelelő világítás hiányát, a fűtés hiányát, a WC-hez vagy zuhanyzóhoz való hozzáférés hiányát) (Kozera, Stanislawska & Glowicka-Woloszyn, 2017; Ulman & Ćwiek, 2020; Hick, Pomati & Stephens, 2022; Matel & Marcinkiewicz, 2021; Ayala et al, 2022; Wojewódzka-Wiewórska & Dudek, 2023). A tanulmányban elemzett lakások zsűfolttsága a lakhatási szegénység egyik dimenziója, amely a használókhoz és igényeikhez képest elégtelen helyet jelent. A túlnépesedési szintnek számos objektív és szubjektív (Gray, 2001). mutatója létezik, amelyek figyelembe veszik az adott ország kulturális és társadalmi összefüggéseit (Blake, Kellerson & Simic, 2007; (Ramalhete, Farias & Pinto, 2018). Érdemes megemlíteni, hogy a tanulmányok gyakran elemzik a szélsőséges lakhatási szegénységet, amely a háztartás lakhatási szükségleteinek kielégítésére irányuló különböző hiányosságok egyidejű felhalmozódását jelenti (Dudek & Wojewódzka-Wiewórska, 2024; Hick, Pomati & Stephens, 2022; Ayala & Navarro, 2007), ami lehetetlenné teszi a tisztességes életet (Matel & Marcinkiewicz, 2021). Hangsúlyozni kell, hogy a lakhatási szükségletek kielégítésének elmaradása különböző társadalmi csoportokat érint (Matel & Marcinkiewicz, 2021). Az utóbbi években a lakáskörülmények kutatásának jelentősége megnőtt (Hick, Pomati & Stephens, 2022), ami abból adódik, hogy a Covid-2019 világjárvány korában a lakás az emberi élet és munka központi pontjává vált (Kocur-Bera, 2022). Figyelmet fordítanak a lakások új jellemzőire - a térhez, az internethez való hozzáférésre és a lakóhely közelében lévő biztonság szintjére.

A lakások zsűfolttságának problémáját a város-vidék szemszögéből vizsgálva meg kell jegyezni, hogy a kutatások azt mutatják, hogy a térbeli dimenzió (különösen a vidéki területek) kevesebb figyelmet kapott, mint a lakhatási deprivációt meghatározó egyéb tényezők (Ayala, Jurado & Pérez-Mayo, 2020). Ugyanakkor a vidéki területeken a városi területekhez képest különbségek mutatkoznak a deprivációban (Fecht et al, 2020).

A lakások túlszűfolttságának hatásai különbözőek lehetnek, és az emberi élet számos területét érinthetik, többek között káros hatással lehetnek az emberek

fizikai és mentális egészségére egyaránt (Baker et al, 2013; Rao & Chou, 2019; Hosseini et al, 2021; Lorentzen et al, 2022). A hatások közé tartozik többek között: a gyermekek egy ágyon vagy hálószobán osztoznak; fokozott fizikai érintkezés; alváshiány, magánélet hiánya, a beteg háztartástagok megfelelő ellátásának képtelensége; rossz higiéniai gyakorlatok (Gray, 2001). Ennek következtében a lakások túlszűfolttsága akár az egészségügyi ellátási költségek növekedéséhez is vezethet (Hosseini et al, 2021).

Módszertan

A 2007-2022 közötti időszakra vonatkozó adatokat az Európai Unió jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó statisztikáiból (EU-SILC) vettük (Eurostat, 2024). A tanulmány a túlnépesedés Eurostat (Hick, Pomati & Stephens, 2022; Eurostat, 2024). szerinti meghatározását használja, amely a túlszűfolt háztartásban élő népesség százalékos arányán alapul. Túlszűfolt háztartásban élőknek minősül az a személy, aki nem rendelkezik a következőkkel megegyező minimális számú szobával:

- egy szoba a háztartás számára;
- egy szoba páronként a háztartásban;
- egy szoba minden 18 év feletti személyre;
- a 12–17 év közötti, azonos nemű, egyedülálló személyeknek páronként egy szoba;
- a 12–17 év közöttieknek személyenként egy szoba, amely nem tartozik az előző kategóriába;
- a 12 éven aluli gyermekeknek páronként egy szoba.

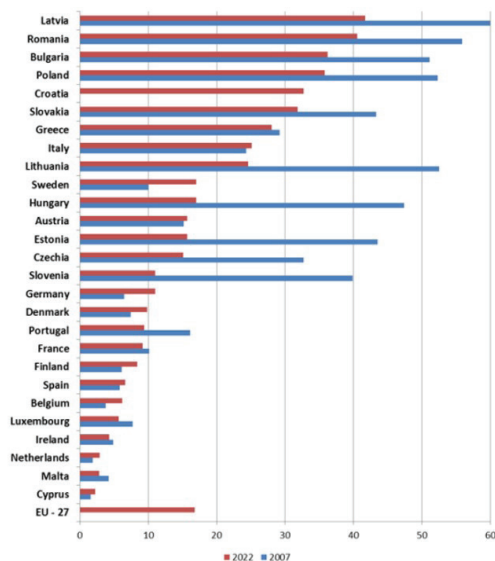
A mutatót az urbanizációs fok (DEGURBA)¹ szerint mutatjuk be. A tanulmány területi hatálya Közép- és Kelet-Európa országaira vonatkozik. Az OECD osztályozás (OECD, 2024) alapján a következő országokat választottuk ki: Bulgária, Horvátország, Csehország, Észtország, Magyarország, Litvánia, Lettország, Lengyelország, Románia, Szlovákia, Szlovénia. Az elemzéshez olyan országokat választottak ki, amelyek az EU tagjai (Pietras, 2019). Ezen országok többsége 2004-ben csatlakozott az EU-hoz, kivéve Bulgáriát és Romániát (amelyek 2007-ben csatlakoztak az EU-hoz), valamint Horvátországot, amely 2013 óta tagja az EU-nak. A Közép- és Kelet-Európai országok olyan

1 A DEGURBA a helyi közigazgatási egységeket (LAU-k) a földrajzi összefüggés és a népsűrűség kombinációja alapján városok, városok és külvárosok vagy vidéki területek szerint osztályozza: 1) városok (sűrűn lakott területek); 2) városok és külvárosok (közepes népsűrűségű területek); 3) vidéki területek (ritkán lakott területek). fejlődési pályát futottak be. Jóléti szintjük a nyugat-európai országokhoz képest alacsonyabb.

uniós tagállamok, amelyek a korábbi keleti blokk részét képezték. Földrajzi elhelyezkedésüktől eltekintve ezek az országok hasonló történelmi és kulturális gyökerekkel rendelkeznek, és hasonló fejlődési pályát futottak be. Jóléti szintjük a nyugat-európai országokhoz képest alacsonyabb.

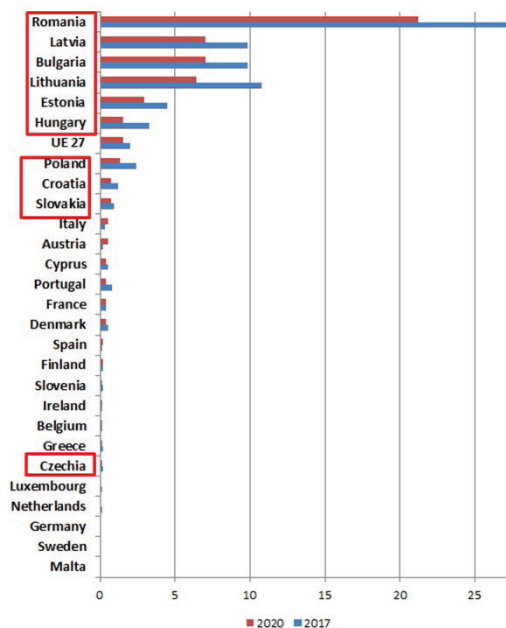
Eredmények és diszkusszió

A kutatás első szakaszában, figyelembe véve az adatok rendelkezésre állását, összehasonlítottuk a lakások túlsúlyosságának szintjét az EU országokban, és az időbeli változásokat hosszú távon, azaz a 2007-2022 közötti időszakban elemeztük (1. ábra). A Közép- és Kelet-Európai országokban a túlnépesedés problémája megtalálható (Ayala et al, 2022). 2007-ben a következő országokban volt a legmagasabb a túlnépesedési ráta, amely meghaladta az 50%-ot: Lettország, Románia, Litvánia, Lengyelország, és Bulgária. 2022-ben a legmagasabb arány Lettországban (41,7%), Romániában (40,5%), Bulgáriában (36,2%), Lengyelországban (35,8%), Horvátországban (32,7%) és Szlovákiában (31,8%) fordult elő. Ugyanakkor a vizsgált időszakban valamennyi Közép- és Kelet-Európai országban a túlnépesedési ráta jelentős javulása figyelhető meg. A legnagyobb javulást Magyarországon (30,4 százalékponttal), Szlovéniában (28,9 százalékponttal), Litvániában (27,9 százalékponttal) és Észtországban (27,8 százalékponttal) regisztrálták.

1. ábra: Túlsúlyosság az EU országokban 2007-2022 (%), Eurostat (2024)

Hangsúlyozni kell, hogy a Közép- és Kelet-Európai országoknak más, a lakhatási szegénységgel kapcsolatos problémáik is vannak. Az adatok azt mutatják, hogy lakásminőségi problémák minden uniós országban előfordulnak. A kelet-európai országok azonban nagyobb arányban érintettek a lakhatási deprivációban, vagyis többen élnek olyan túlszűfolt lakásban, amelyik legalább egy további lakásminőségi problémával rendelkezik (beázik a tető, penészesek a falak, nincs wc vagy fürdőszoba, túl sötét a lakás). Habár ez a probléma valamennyi Közép- és Kelet-Európai országban idővel csökkent, hangsúlyozni kell, hogy a Közép- és Kelet-Európai országokban a lakások jelentős része (21,2%-a Romániában, 7%-a Lettországon és Bulgáriában és 6,4%-a Litvániában) még mindig nem rendelkezik WC-hez vagy zuhanyzóhoz való hozzáféréssel (2. ábra).

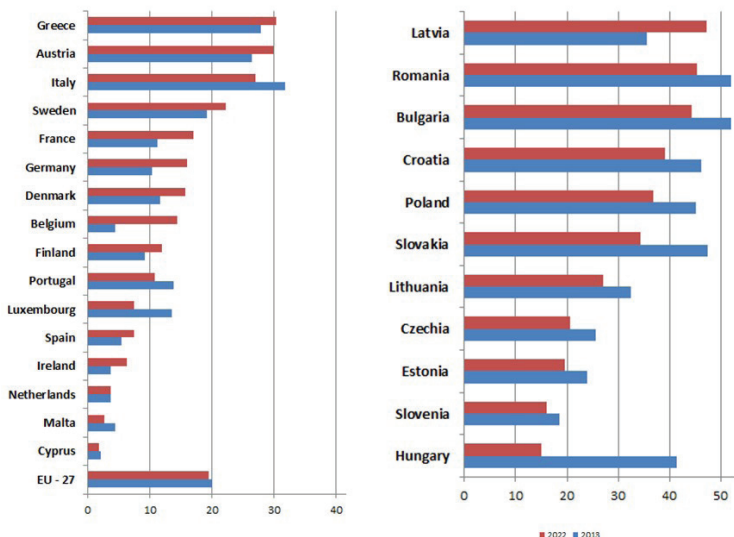
2. ábra: A háztartásában sem fürdőkáddal, sem zuhanyzóval, sem belső öblítéses WC-vel nem rendelkező teljes népesség az EU országokban 2017-2020-ban, Eurostat (2024)

Ezután a lakások túlszűfoltóságának szintjét a Közép- és Kelet-Európai országokban összehasonlítottuk a többi uniós országgal a város-vidék metszetben 2013-2022 között (2., 3. ábra). A kutatások kimutatták, hogy a túlszűfoltóság problémája a Közép- és Kelet-Európai városokban és községekben sokkal gyakoribb, mint más országokban. Ez utalhat a szovjet típusú, államilag biztosított tömeges lakásépítésre jellemző városi zsúfoltságra (Dewilde, 2022).

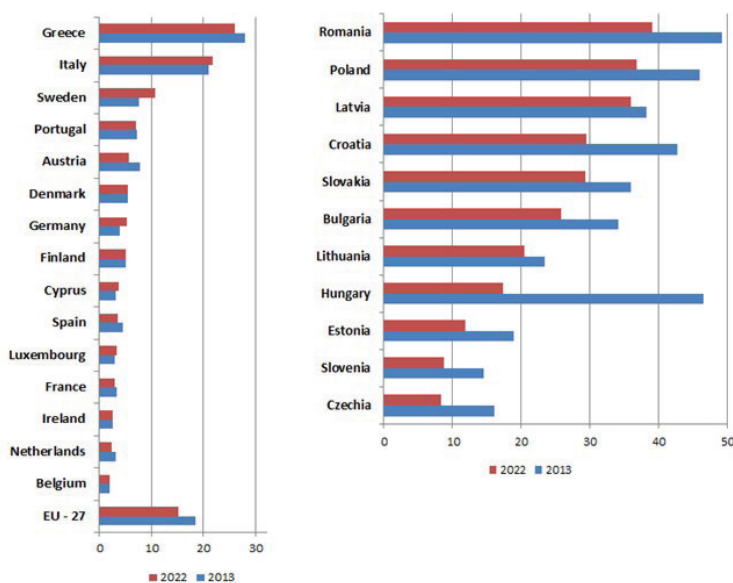
Lettország kivételével valamennyi Közép- és Kelet-Európai országban csökken a túlszűfolt lakások aránya. Néhány nyugat-európai országban (különösen a városokban) növekedtek a lakások zsűfolttságát leíró mutatók, például Belgiumban (10 százalékponttal), Franciaországban és Németországban (körülbelül 6 százalékponttal). Ennek oka lehet a gazdaságilag magasan fejlett országokban az elmúlt években tapasztalt pozitív migrációs egyenleg (Kozera, Stanisławska & Głowicka-Woloszyn, 2017). A túlnépesedés különösen a KKE vidéki területein található gazdaságokat érinti, és a legmagasabb Romániában (39%), Lengyelországban (36,8%) és Lettorszában (36%).

Az országok között a lakások túlszűfolttsága tekintetében feltárt különbségek megerősítették Borg és Guio (2021) lakhatási nélkülözéssel kapcsolatos kutatásának következtetéseit. A lakásproblémák, beleértve a túlszűfolttságot is, gyakoribbak Kelet- és bizonyos mértékig Dél-Európában, mint a nyugati és északi tagállamokban. Ezenkívül, ahogyan azt tanulmányunkban előre jeleztük, azt találtuk, hogy a túlnépesedés előfordulása idővel csökkent (Blake, Kellerson & Simic, 2007). Ennek oka lehet, hogy az emberek életszínvonalának javulásával egyre többen engedhették meg maguknak a lakásvásárlást, miközben az elmúlt években a háztartások méretének csökkenése volt megfigyelhető (Blake, Kellerson & Simic, 2007).

A lakhatási túlszűfolttság országonkénti különbségeinek okai között a szerzők fontos nemzeti árnyalatokra mutatnak rá, rámutatva, hogy a lakhatási problémák fontos meghatározója az ország vagyoni szintje (Borg & Guio, 2021).

3. ábra: A háztartások túlszűfolttsága az uniós országok városaiban 2013-2022-ben (%), Eurostat (2024)

4. ábra: A háztartások túlszűfolttsága vidéki területeken az EU országokban 2013-2022-ben (%), Eurostat (2024)

Az azonosított különbségeket magyarázó egyéb tényezők lehetnek az adott ország szociális jóléti rendszere, adópolitikája és lakáspolitikája. Más szerzők kutatásai a háztartások szintjén meghatározó tényezőket azonosítottak, amelyek fontosak a lakhatási feltételek szempontjából (Borg & Guio, 2021), beleértve a háztartások jövedelmét és a család támogatását (Winston & Kennedy, 2019; Tsenkova & Lowe, 2017). Rao és Chou (2019) Egyesült Királyságban végzett kutatása azt mutatja, hogy a háztartás tagjainak pénzügyi helyzete (beleértve az éves jövedelmet, a foglalkoztatás típusát és státuszát) jelentős kapcsolatban áll a lakások túlszűfolttságával, csakúgy, mint a lakások típusa és az ott élő személyek száma. Figyelembe véve a városi és a vidéki területek fejlettségi különbségeit, valamint e területek sajátosságait (Ayala, Jurado & Pérez-Mayo, 2020), a túlnépesedést befolyásoló tényezőkben is különbségek várhatók, ami azonban részletes kutatást igényel. Az új és a "rég" EU15-tagállamok, valamint a városok, községek és vidéki területek közötti lakástúlnépesedési arányok közötti különbségek az ezen országok sajátos demográfiai és családszerkezetével függhetnek össze (Iacovou & Skew, 2011; Sunega & Lux, 2016), Ezek a különbségek magukban foglalják az eltérő családmódelleket és a különböző háztartási struktúrákat, pl. egyes országokban magas az egyszemélyes háztartások

vagy a többgenerációs háztartások aránya (pl. dél- és kelet-európai országok) (Iacovou & Skew, 2011). A közös lakhatás (általában a nagyszülőkkel vagy a szülőkkel) mindkét generáció számára hatékony módja a lakhatási költségek csökkentésének a megfizethetőség hiányával összefüggésben (Dewilde, 2022).

Hangsúlyozni kell, hogy a lakások zsúfoltságának tolerálásában területi különbségek vannak (Gray, 2001), ami kulturális és gazdasági tényezőkkel függ össze. Más tanulmányok azt találták (Sunega & Lux, 2016), hogy míg a fejlettebb országokban (Görögország és Olaszország kivételével) a (lakó)teret szubjektíven problémásnak értékelő háztartások aránya jóval magasabb, mint az Eurostat küszöbérték feletti háztartások aránya, addig a poszt szocialista országokban ez fordítva van. Ez azt bizonyítja, hogy a kiválasztott mérőszámoktól függően a lakások zsúfoltságának szintje eltérő lehet (Sunega & Lux, 2016).

Következtetések

A lakások túlsúlyfoltosságának problémája minden uniós országban előfordul, de a Kelet-Közép-Európai országokban a leglátványosabb. Ugyanakkor a KKE-országokban a lakások túlsúlyfoltosságának javulásában dinamikus változások figyelhetők meg a 2007-2022 közötti időszakban.

Alapos kutatásra van szükség a lakások túlsúlyfoltosságával kapcsolatban a Közép- és Kelet-Európai országokban. Először is fontos kérdés azoknak a tényezőknek a részletes elemzése, amelyek az egyes országokban a túlnépesedési arányok javulásához vezettek. Másodszor, fontos azonosítani azokat a háztartásokat, amelyek különösen veszélyeztetettek a túlsúlyfolt lakásokban való élet szempontjából. Ez lehetővé teszi számunkra, hogy megfelelő eszközöket készítsünk a lakhatási támogatáshoz és a fejlesztési politikához.

A lakások túlsúlyfoltosságának a vidéki és városi területeken tapasztalható különbségei, valamint a lakhatási deprivációval kapcsolatos kutatások hiánya, beleértve a vidéki lakások túlsúlyfoltosságát is, megerősítik a téma fontosságát és a területi összefüggéseket figyelembe vevő további kutatások szükségességét. A Covid-2019 világjárványt követő időszak különösen fontos, amikor a vidéki területek vonzó lakóhellyé váltak a városi lakosok számára, ami változásokat okozhat a lakosság lakáskörülményeiben, és hatással lehet a lakáshiány szintjére.

Felhasznált irodalom

- Ayala L., Bárcena-Martín E., Cantó O., Navarro C. (2022). COVID-19 lockdown and housing deprivation across European countries. *Soc. Sci. Med.* 298, 114839. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2022.11483>.
- Ayala L., Jurado A., Pérez-Mayo J. (2020). Multidimensional deprivation in het-

- erogeneous rural areas: Spain after the economic crisis. *Regional Studies*, 55(5), pp. 883–893 <https://doi.org/10.1080/00343404.2020.1813880>.
- Ayala L., Navarro C. (2007). The dynamics of housing deprivation. *Journal of Housing Economics* 16, pp. 72–97.
- Baker M. G., McDonald A., Zhang J., Howden-Chapman P. (2013). Infectious Diseases Attributable to Household Crowding in New Zealand: A Systematic Review and Burden of Disease Estimate. Wellington, He Kainga Oranga/ Housing and Health Research Programme, University of Otago.
- Blake K. S., Kellerson R. L., Simic A. (2007). Measuring Overcrowding in Housing, U.S. Department of Housing and Urban Development Office of Policy Development and Research. Econometrica, Inc. Bethesda, Maryland.
- Borg I., Guio, A.C. (2021). Improving our knowledge of housing conditions at EU Level?, [in] Guio A.C., Marlier E. and Nolan B. (eds). Improving the understanding of poverty and social exclusion in Europe, Publications Office of the European Union, Luxembourg, pp. 203–216.
- Carmona-Derqui D., Torres-Tellez J., Montero-Soler A. (2023). Effects of Housing Deprivation on Health: Empirical Evidence from Spain. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 20: 2405.
- Dewilde C. (2022). How housing affects the association between low income and living conditions-deprivation across Europe. *Socio-Economic Review* 20(1) pp. 373–400.
- Dudek H., Wojewódzka-Wiewiórska A. (2024). Housing deprivation among Polish households: Prevalence and associated factors. *Real Estate Management and Valuation* <https://doi.org/10.2478/remav-2024-0015>.
- Eurostat (2018). Living Conditions in Europe. Statistical Book. Luxembourg: Publications Office.
- Eurostat (2024). <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, available 15.03.2024.
- Fecht D., Jones A., Hill T., Lindfield T., Thomson R., Hansell A.L., Shukla R. (2018) Inequalities in rural communities: adapting national deprivation indices for rural settings. *J Public Health (Oxf)*. 1;40(2), pp. 419–425. doi: 10.1093/pubmed/idx048.
- Gray A. (2001). Definitions of crowding and the effects of crowding on health: a literature review. Accessed from <https://www.msd.govt.nz/documents/about-msd-and-our-work/publications-resources/archive/2001-definition-sofcrowding.pdf> (downloaded 02.04.2024).
- Hick R., Pomati M., Stephens M. (2022). Severe Housing Deprivation in the European Union: a Joint Analysis of Measurement and Theory. *Social Indicators Research* 164, pp. 1271–1295. <https://doi.org/10.1007/s11205-022-02987-6>.
- Hosseini L.J., Samadi A.H., Woldemichael A., Gharebelagh M.N., Rezaei S., Rad

- E.H. (2021). Household overcrowding in Iran, a low-middle-income country: How major of a public health concern Is It?. *J Prev Med Public Health* 54(1), pp. 73–80. <https://doi.org/10.3961/jpmph.20.568>.
- Iacovou M., Skew A. J. (2011). Household composition across the new Europe: Where do the new Member States fit in? *Demographic Research*, 25(14), pp. 465–490. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2011.25.14>.
- Ibrahim I.A. (2020). Sustainable housing development: role and significance of satisfaction aspect. *City Territory and Architecture*, 7, 21 <https://doi.org/10.1186/s40410-020-00130-x>.
- Kocur-Bera K. (2022). Impact of the COVID-19 Pandemic Era on Residential Property Features: Pilot Studies in Poland. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(9), 5665. <https://doi.org/10.3390/ijerph19095665>.
- Kozera A., Stanisławska J., Głowicka-Wołoszyn R. (2017). Zjawisko ubóstwa mieszkaniowego w krajach Unii Europejskiej, *Wiadomości Statystyczne* 668(1), pp. 77–89.
- Lorentzen J. C., Johanson G., Björk F., Stensson S. (2022). Overcrowding and Hazardous Dwelling Condition Characteristics: A Systematic Search and Scoping Review of Relevance for Health. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 19, 15542. <https://doi.org/10.3390/ijerph192315542>.
- Matel A., Marcinkiewicz J. (2021). Did the elderly suffer more from housing deprivation? Evidence from Poland. *International Journal of Social Economics*, 48(1), pp. 105–119. <https://www.emerald.com/insight/0306-8293.htm>.
- Norris M., Domański H. (2009). Housing Conditions, States, Markets and Households: A Pan-European Analysis, *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 11:3, pp. 385–407, DOI: 10.1080/13876980903158027.
- Norris M., Winston N. (2012). Home-ownership, housing regimes and income inequalities in Western Europe, Amsterdam, Amsterdam Institute for Advanced Labour Studies, GINI Discussion Paper 42; pp. 1–43.
- OECD (2024). <https://www.unescwa.org/sd-glossary/central-and-eastern-european-countries-ceecs>, access 15.03.2024.
- Pietraś M. (2019). Podziały przestrzeni Europy Środkowo-Wschodniej, *Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej* 17, vol. 1, pp. 11–49, DOI: 10.36874/RIESW.2019.1.1.
- Ramalhete I., Farias H., Pinto R.D. (2018). Overcrowding and Adequate Housing: The Potential of Adaptability; *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Architectural and Environmental Engineering* Vol:12, No:12 pp. 1203–1213.
- Rao S., Chou Ch. H. (2019). An investigation of overcrowding among the UK

- households. *Eastern Journal of European Studies* 10(1): pp. 5-24.
- Rasnaca L. (2017). Housing quality and deprivation in post-crises period: case study of Latvia, *Proceedings of the 2017 International Conference Economic Science for Rural Development*, Jelgava, No. 1, pp. 142-148.
- Sunega P., Lux M. (2016). Subjective perception versus objective indicators of overcrowding and housing affordability. *Journal of Housing and the Built Environment* 31: pp. 695–717.
- Tsenkova S. Lowe S. (ed) (2017). *Housing Change in East and Central Europe: Integration or Fragmentation?* London: Routledge.
- Ulman P., Ćwiek M. (2020). Housing Poverty in Polish Households and its Diversity. *Folia Oeconomica Stetinensia*, 20(1), pp. 437-455. <https://doi.org/10.2478/fofi-2020-0026>.
- Winston N., Kennedy P. (2019). *Severe housing deprivation: Addressing the social sustainability challenge in the EU*, UCD Geary Institute for Public Policy Discussion Paper Series, Dublin.
- Wojewódzka-Wiewórska A., Dudek, H. (2023). Housing Deprivation in Poland: a Panel Data Analysis. *Procedia Computer Science*, 225, pp. 1947-1956. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2023.10.185>.
- Wong H., Chan S.M. (2019). The impacts of housing factors on deprivation in a world city: The case of Hong Kong. *Soc Policy Admin* 53: pp. 872–888.
- Zumaya J.Q., Motlak J. B. (2021). Sustainable Housing Indicators and Improving the Quality of Life: The Case of Two Residential Areas in Baghdad City. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 754, 012002, doi:10.1088/1755-1315/754/1/012002.